

Model of Academic Administration in Educational Division for Five Southern Border Provinces

Suwimon Kiokaew¹, Choomsak Intarak², Chidchanok Churngchow³,
Surachai Meechan⁴ and Benjanard Duangino⁵

¹Ph.D.(Curriculum and Instruction, Science Education), Associate Professor

Department of Education

E-mail: ksuwimon@bunga.pn.psu.ac.th

²Ed.D.(Education Administration), Associate Professor

Department of Education Administration

³Ph.D.(Research Design and Statistics), Associate Professor

Department of Educational Evaluation and Research

⁴Ed.D.(Testing and Measurement), Lecturer

Department of Educational Evaluation and Research

Faculty of Education,

⁵M.Ed.(Non-Formal Education), Educational Specialist Officer

Department of Training and Continuing, Office of Extension and Continuing Education

Prince of Songkla University

Abstract

This qualitative research aims to develop a model of academic management for Local Educational Area in five southern border provinces. The informants consist of 140 education experts and stakeholders in five southern border provinces. In-depth interview and brainstorming seminar are employed for data collecting. It has been found that academic management in a Local Educational Area should be under the supervision of the Local Educational Area Board, who is in charge of the supervision, facilitation, coordination, and evaluation of educational institutions. The Local Educational Area structure consists of 3 divisions: Policy and Administration, Personnel and Budget, and Academic Services Center. The Local Educational Area Committee on Academic Management gives policy guidelines for academic management. The Academic Services Center consists of 5 units: Curriculum and Curriculum Development, Information Transfer and Dissemination, Educational Media and Technology, Educational Measurement and Evaluation, and Educational Quality Assurance. In all academic management, emphasis should be placed on autonomy, unanimity within the communities, decentralization, participation, and quality assurance. However, it is recommended that feedback on this proposed academic management model should be drawn from as many people as possible. In addition, a pilot project of this model should be undertaken before its actual implementation is launched.

Keywords: Local Educational Area, model of academic management,
southern border provinces

รูปแบบการบริหารงานวิชาการในเขตพื้นที่การศึกษา สำหรับห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้

สุวิมล เขี้ยวแก้ว¹ ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์² ชิดชนก เขิงเขาว³ สุรัชชัย มีชาญ⁴
และ เบญจนาฏ ดวงจิโน⁵

¹ Ph.D.(Curriculum and Instruction, Science Education), รองศาสตราจารย์
ภาควิชาการศึกษา

² Ed.D.(Educational Administration), รองศาสตราจารย์
ภาควิชาบริหารการศึกษา

³ Ph.D.(Research Design and Statistics), รองศาสตราจารย์
ภาควิชาประเมินผลและการวิจัยทางการศึกษา

⁴ กศ.ด.(การทดสอบและการวัดผลการศึกษา), อาจารย์
ภาควิชาประเมินผลและการวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

⁵ ค.ม.(การศึกษานอกระบบโรงเรียน), นักวิชาการศึกษานำศูนย์
สำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานวิชาการในเขตพื้นที่การศึกษาสำหรับห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทางการวิจัย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่ได้รับผลกระทบ จำนวน 140 คน ผู้วิจัยเก็บข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) การระดมสมอง โดยวิธีจัดการประชุมสัมมนา ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการบริหารงานวิชาการในเขตพื้นที่การศึกษา ควรอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งมีหน้าที่หลักในการกำกับประสานงาน และติดตามประเมินผลให้สถานศึกษา สามารถดำเนินงานได้ตามนโยบายที่กำหนดไว้ โครงสร้างงานเขตพื้นที่การศึกษาแบ่งหน่วยงานหลักเป็น 3 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายนโยบายและบริหาร ฝ่ายบุคลากรและงบประมาณและศูนย์วิทยบริการ ทั้งนี้โดยมีคณะกรรมการบริหารงานวิชาการเขตพื้นที่การศึกษา ทำหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ ในส่วนของศูนย์วิทยบริการ ประกอบด้วย 5 หน่วยงานย่อย ได้แก่ หน่วยหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร หน่วยถ่ายทอดและเผยแพร่สารสนเทศ หน่วยสื่อและเทคโนโลยีการศึกษา หน่วยวัดและประเมินผลการศึกษา และหน่วยประกันคุณภาพการศึกษา สำหรับระบบการบริหารควรยึดหลักความเป็นอิสระและความเป็นเอกภาพในท้องถิ่น หลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วมและหลักการประกันคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้คณะผู้วิจัยเสนอแนะว่าควรมีการนำเสนอรูปแบบดังกล่าวให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบอย่างกว้างขวางที่สุดเพื่อรับฟังข้อมูลย้อนกลับ และควรมีการทดลองใช้รูปแบบดังกล่าวในลักษณะโครงการนำร่อง (Pilot Project) ก่อนที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริง

คำสำคัญ: เขตพื้นที่การศึกษา, จังหวัดชายแดนภาคใต้, รูปแบบการบริหารงานวิชาการ

บทนำ

จากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และการเมืองที่เกิดขึ้นทำให้คนไทยจากหลายสาขาอาชีพร่วมมือกันทำให้เกิดพลังการเคลื่อนไหวอันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างและกระบวนการหลักๆ ทางสังคมหลายด้าน เช่น การปฏิรูปการเมืองด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนพุทธศักราช 2540 และการปฏิรูปการศึกษาด้วยการมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 เป็นต้น ในส่วนของพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าวถือเป็นกฎหมายแม่บทเกี่ยวกับการศึกษาของชาติซึ่งมีความมุ่งหวังที่จะปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการศึกษาในอดีตตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ซึ่งยังไม่สามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษา และกระจายโอกาสทางการศึกษาได้อย่างแท้จริง

งานวิชาการเป็นภารกิจหลักของหน่วยงานทางการศึกษาที่บ่งบอกถึงปรัชญา จุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงานเพื่อให้ผู้รับบริการ ได้แก่ นักเรียนหรือบุคคลในชุมชนได้รับการพัฒนาตนเองด้านความรู้ ทักษะและเจตคติในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข งานวิชาการจึงเกี่ยวข้องกับหลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการถ่ายทอดความรู้ และเทคนิคในการเรียนการสอน การใช้สื่อ การประกันคุณภาพ รวมถึงการจัดบรรยากาศเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ เช่น การจัดศูนย์การเรียน การจัดอบรมสัมมนา และการจัดกิจกรรมทางวิชาการ

กรมวิชาการ (2534: 9) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ดังนี้

- 1) การวางแผนงานวิชาการ เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านต่างๆ ในการรวบรวม จัดทำระเบียบ แนวปฏิบัติ ในงานวิชาการ รวมทั้งการจัดทำแผนงานวิชาการ
- 2) การบริหารงานวิชาการ เกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ การจัดแผนการเรียน การจัดตารางสอน รวมทั้งการจัดครูเข้าสอน
- 3) การพัฒนาและส่งเสริมงานวิชาการ เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านต่างๆ ในการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอนแบบต่างๆ การจัดสอนซ่อมเสริม การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม

นักเรียนตามหลักสูตร รวมทั้งการพัฒนาอาจารย์ทางด้านวิชาการ

4) การจัดการเรียนการสอน เกี่ยวกับการจัดทำแผนการสอนรายวิชา การจัดหา จัดทำการใช้และการบำรุงรักษา รวมทั้งการผลิตสื่อเพื่อการเรียนการสอน

5) การวัดผลและการประเมินผลการเรียน เกี่ยวข้องกับงานทะเบียน การจัดทำผลการเรียน การแจ้งผลการเรียนไปยังผู้ปกครองหรือผู้เรียน การสร้างและปรับปรุงเครื่องมือวัดผลการเรียน การจัดทำให้มีเอกสารและแบบฟอร์มการวัดผลและการประเมินผล การทดสอบมาตรฐานวิชาการด้วยตนเอง

6) การประเมินผลงานวิชาการ เกี่ยวกับการติดตามประเมินผล การนำเอาปัญหาวิเคราะห์และปรับปรุงพัฒนางานวิชาการให้มีคุณภาพมากขึ้น

ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการดังกล่าวสอดคล้องกับที่คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2528: 16-17) ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการไว้ 9 งาน ดังนี้

- 1) งานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
- 2) งานการเรียนการสอน
- 3) งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
- 4) งานวัดผลและประเมินผล
- 5) งานห้องสมุด
- 6) งานนิเทศการศึกษา
- 7) งานด้านวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน
- 8) งานส่งเสริมการสอน
- 9) งานประชุมอบรมทางวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นงานสำคัญยิ่งที่จะทำให้ทรัพยากรมนุษย์ได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ รูปแบบการบริหารการศึกษาตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงเน้นการกระจายอำนาจการบริหารไปยังเขตพื้นที่และสถานศึกษา เพื่อสนองความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นให้ได้มากที่สุดเพราะการจัดการศึกษาภายใต้การบริหารการศึกษารูปแบบเดิมยังมีข้อบกพร่องอยู่มาก ดังที่ วิไล ตั้งจิตสมคิด (2539: 319) ได้กล่าวถึงระบบการบริหารการศึกษาของไทยว่า

เป็นระบบราชการที่จัดโครงสร้างภายใต้โครงสร้างของระบบการปกครองประเทศ ทำให้การจัดการศึกษามีหลายหน่วยงานรับผิดชอบ และ รุ่ง แก้วแดง (2538: 38) ได้กล่าวถึงระบบราชการว่าเป็นระบบศูนย์รวมอำนาจ โดยอำนาจการตัดสินใจส่วนใหญ่จะอยู่ส่วนกลาง ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ การบริหารงานอยู่ย่ำ ล้าช้า และที่สำคัญที่สุดคือ ไม่สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้

ชนิดา รัชพลเมือง, รัตนา ตุงคสวัสดิ์ และ ประภาศรี สีอำไพ (2527: 290-293) ให้ความเห็นสอดคล้องกับผลการวิจัยของกรมวิชาการ (2534: 35-36) ที่กล่าวถึงปัญหาทางการศึกษาของไทยเกี่ยวกับการกระจายอำนาจทางการศึกษา เพราะเป็นระบบรวมอำนาจไว้ในส่วนกลาง ขาดการประสานสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน ขาดเอกภาพในการบริหารงาน และไม่สามารถเตรียมคนเพื่อพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ชุมศักดิ์ อินทร์รัช (2541: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเกี่ยวกับรูปแบบที่เหมาะสมของการบริหารการศึกษาในระดับจังหวัด พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารการศึกษาในระดับจังหวัดทั่วประเทศ ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับรูปแบบการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาไปยังพื้นที่จังหวัดในรูปแบบองค์คณะบุคคล ซึ่งคณะกรรมการมาจากการสรรหา การเลือกตั้ง ตามสัดส่วนที่เหมาะสมเพื่อทำหน้าที่ดูแลการจัดการศึกษาในทุกระดับ ยกเว้นมหาวิทยาลัย โดยเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นและเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับท้องถิ่น และมีข้อเสนอแนะให้ยุบรวมหน่วยงานเพื่อลดความซ้ำซ้อนและจัดการศึกษาให้มีความเป็นเอกภาพมากขึ้นในระดับจังหวัด และจัดให้มีการควบคุมมาตรฐานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ท้องถิ่นและประเทศโดยส่วนรวม

พนม พงษ์ไพบูลย์ (2542: 10) ได้กล่าวว่า แม้การศึกษาจะกระจายไปยังท้องถิ่น แต่ยังมีปัญหา การประถมศึกษาไม่ครอบคลุมเด็กด้อยโอกาส การมัธยมศึกษาไม่สามารถเพิ่มความเสมอภาคในการเข้าเรียน การอุดมศึกษายังเป็นการจัดการศึกษาเฉพาะกลุ่ม การศึกษานอกระบบไม่ใช่สำหรับการศึกษาตลอดชีวิต และเมื่อพิจารณาในด้านคุณภาพการศึกษานั้น พบว่าผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนยังไม่เป็นที่พอใจ การบริหารหลักสูตร

ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่สอดคล้องกับท้องถิ่น การบริหารการศึกษาไม่เป็นเอกภาพ การใช้ระบบการบริหารงานแบบรวมศูนย์ก่อให้เกิดปัญหาด้านการประสานงาน ระบบไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและควบคุมคุณภาพ

วีระ พลอยครบุรี (2533: บทคัดย่อ) วิเชียร นพพลกรัง (2533: บทคัดย่อ) วีรวรรณ เทพรักษ์ (2534: บทคัดย่อ) ถวิล เกลี้ยงสอาด (2536: บทคัดย่อ) และ เฉลิมชัย อากาศสุวรรณ (2541: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการบริหารงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนประถมศึกษา สรุปได้ว่าส่วนใหญ่ควรมีการปรับปรุงพัฒนา ระบบโครงสร้างองค์การการพัฒนาหลักสูตร และการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดผล การประเมินผล และการจัดระบบประกันคุณภาพให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, กระทรวงศึกษาธิการ, 2542: 20) ได้กำหนดโครงสร้างการบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐตามมาตรา 38 ไว้ว่า ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาให้มีคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา รวมทั้งพิจารณาการจัดตั้ง ยุบรวม หรือเลิกสถานศึกษา ประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย รวมทั้งการกำกับดูแลหน่วยงานด้านศาสนา ศิลปและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่การศึกษา

จากสภาพปัญหาและแนวคิดข้างต้น นักการศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิในหลายสาขาจึงเสนอแนะให้เขตพื้นที่การศึกษาบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษาในรูปแบบที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ให้องค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ

จัดการศึกษาให้มากขึ้น ซึ่งถือเป็นพฤติกรรมใหม่ในสังคมไทย

เนื่องจากห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ สตูล ยะลา สงขลา ปัตตานี และนราธิวาส เป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประชาชนร้อยละ 80.54 นับถือศาสนาอิสลาม ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน การดำเนินชีวิตมีความผูกพันอยู่กับประเพณีท้องถิ่น และหลักธรรมของศาสนา (สำนักงานพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 2539: 8) การจัดการศึกษาในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้อาจจำเป็นต้องมีรูปแบบที่แตกต่างจากเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ ในประเทศไทย คณะผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาหารูปแบบของการบริหารงานวิชาการในเขตพื้นที่การศึกษาห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันเป็นโครงการนำร่องที่จะก่อให้เกิดรูปแบบของการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น สังคม และวัฒนธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาสำหรับห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานวิชาการในเขตพื้นที่การศึกษาสำหรับห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้

2. เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานวิชาการในเขตพื้นที่การศึกษาสำหรับห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Development Research) เพื่อหารูปแบบการบริหารงานวิชาการในเขตพื้นที่การศึกษาสำหรับห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ผู้ให้ข้อมูล

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลดังนี้

กำหนดตามบทบาท หน้าที่ และตำแหน่งงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา จำนวน 140 คน ดังนี้

1. ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน, ผู้บริหารหน่วยงานทางการศึกษา, บุคลากรทางการศึกษา, นักวิชาการศึกษา จำนวน 119 คน

2. ผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่ได้รับผลกระทบ ได้แก่ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และประชาชนทั่วไป จำนวน 21 คน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1. การสำรวจเอกสารทั้งบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดกรอบความคิดเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานวิชาการ โดยจัดการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 23 คน ใช้เวลา 1 วัน เพื่อร่วมกันนำเสนอรายละเอียดและความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง จำนวน 9 ด้าน ดังนี้

- 1) นโยบาย เป้าหมาย และหลักการ
- 2) หลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตร
- 3) การจัดการเรียนการสอน
- 4) การวัดและการประเมินผล
- 5) สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 6) ศูนย์วิชาการเขตพื้นที่การศึกษา
- 7) บุคลากรและงบประมาณ
- 8) การบริหารจัดการ
- 9) การประกันคุณภาพ

3. นำผลสรุปของการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ในองค์ประกอบต่างๆ ทั้ง 9 ด้าน โดยผนวกความคิดเห็นเข้ากับองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ทั้งบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดรูปแบบของการบริหารงานวิชาการในเขตพื้นที่การศึกษาสำหรับห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอุปมาน (Analytic Induction)

4. นำรูปแบบที่ได้สร้างขึ้นจากขั้นตอนที่ 3 เสนอเป็นกรอบความคิด และทำการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องและผู้ที่ได้รับผลกระทบในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 10 ท่าน ซึ่งเป็นคนละกลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิที่กล่าวถึงในขั้นที่ 2 ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการ

จากสถาบันการศึกษา ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด ศึกษาธิการจังหวัด ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้อำนวยการสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ครูผู้สอน ผู้นำชุมชน และผู้นำศาสนา เพื่อตรวจสอบความสอดคล้อง ความชัดเจนและความเป็นไปได้ของรูปแบบที่คณะผู้วิจัยได้ประมวลขึ้น

ตารางที่ 1 สรุปกระบวนการวิจัย

ประเด็นที่ศึกษา	ผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือเก็บข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. กรอบแนวความคิดและรูปแบบที่เหมาะสมของการบริหารงานวิชาการ	ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้	แบบสอบถาม แบบบันทึกผลการประชุม	จัดการประชุมเพื่อศึกษากรอบความคิดและนำเสนอร่างรูปแบบของการบริหารงานวิชาการ	วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
2. ความสอดคล้อง ความชัดเจนและความเป็นไปได้ของรูปแบบในหัวข้อต่อไปนี้ 2.1 โครงสร้างองค์กร 2.2 หลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2.3 การประกันคุณภาพ 2.4 การบริหารและการจัดการ	ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้	แบบสัมภาษณ์	สัมภาษณ์	อุปมานเชิงวิเคราะห์ (Analytic Induction)
3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้น	ผู้บริหารสถานศึกษา, นักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา, ครู, อาจารย์ ผู้บริหารหน่วยงานทางการศึกษาและประชาชนทั่วไป	แบบสอบถาม แบบบันทึกผลการประชุม	จัดการประชุมเพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	ค่าสถิติพื้นฐาน วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
4. ความสอดคล้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบ	ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา	แบบบันทึกผลการประชุม	จัดการประชุมเพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) อุปมานเชิงวิเคราะห์ (Analytic Induction)

5. จัดการประชุมกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา ครู อาจารย์ ผู้บริหารหน่วยงานทางการศึกษา และประชาชนทั่วไป จำนวน 102 คน เพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบของการทำงานวิชาการในเขตพื้นที่การศึกษาที่ได้มีการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ตามที่ได้ดำเนินการในขั้นตอนที่ 4

6. คณะผู้วิจัยนำผลการประชุมมาปรับปรุงให้เป็นรูปแบบที่ชัดเจนยิ่งขึ้น จากนั้นคณะผู้วิจัยได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิอีกจำนวน 5 คนมาร่วมพิจารณาความสอดคล้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบดังกล่าว

7. คณะผู้วิจัยทำการประมวลข้อมูลทั้งหมด เพื่อกำหนดรูปแบบการบริหารงานวิชาการในเขตพื้นที่การศึกษาสำหรับห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เหมาะสมสำหรับการบริหารงานวิชาการเพื่อทำการเผยแพร่ไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อไป

สรุปผลการวิจัย

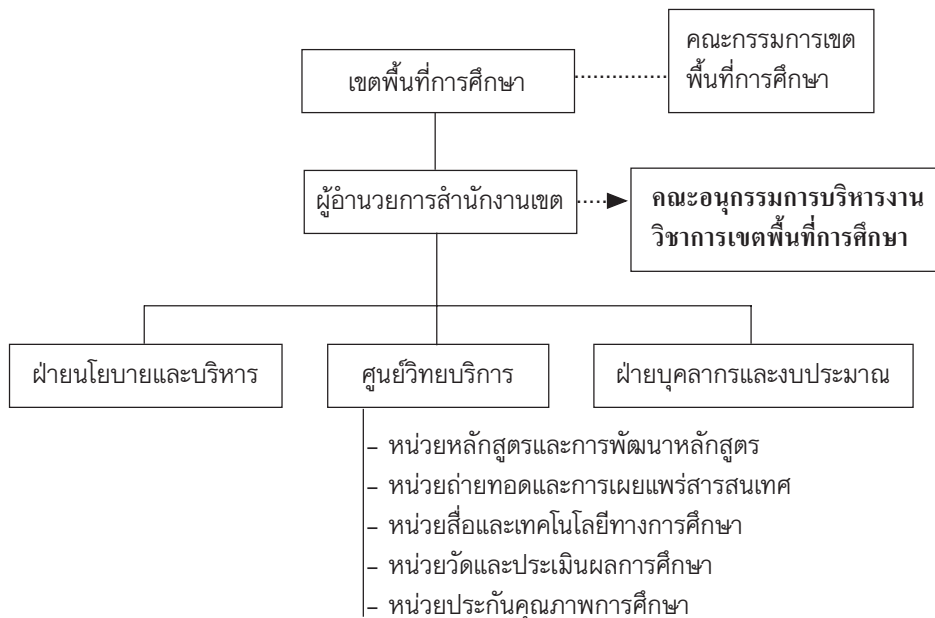
การบริหารงานวิชาการในเขตพื้นที่การศึกษาสำหรับห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามกรอบความคิด 9

งาน ที่ได้จากกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์ได้เป็นรูปแบบดังรูปที่ 1

1. ฝายนโยบายและบริหาร เนื่องจากห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้มีลักษณะเฉพาะทางสังคมวัฒนธรรมที่หลากหลาย (Multiculture) การจัดการศึกษาจึงต้องมีความสอดคล้องกับสภาพวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของชุมชน เขตพื้นที่การศึกษาจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมขององค์กรต่าง ๆ ในชุมชนและประชาชนในพื้นที่ซึ่งสรุปเป็นหลักการไว้ดังนี้

1) การจัดการศึกษาต้องเน้นเรื่องของภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อการสื่อสารที่สร้างความเข้าใจระหว่างบุคคลในพื้นที่ในสังคมท้องถิ่นและระหว่างประเทศ ได้แก่ ภาษาไทย ภาษามลายู ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน

2) การจัดการศึกษาต้องคำนึงถึงการให้โอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนทุกคนให้มีความเสมอภาคทางการศึกษา ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมที่หลากหลายทางวัฒนธรรม ให้มีคุณธรรมและจริยธรรม มีความสามัคคี มีจิตสำนึกรักหวงแหนแผ่นดินไทยและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

รูปที่ 1 รูปแบบการบริหารงานวิชาการในเขตพื้นที่การศึกษา

3) การจัดการศึกษาดังมีส่วนในการเตรียมคนเข้าสู่อาชีพตามความต้องการของตลาดแรงงานในภูมิภาคนี้ โดยเฉพาะเขตพื้นที่สามเหลี่ยมเศรษฐกิจ (IMT-GT) ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ มาเลเซีย อินโดนีเซีย บรูไน สิงคโปร์ และฟิลิปปินส์ จึงจำเป็นต้องเน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับภาษา วัฒนธรรม และการประกอบอาชีพในภูมิภาคนี้ที่สำคัญ

4) การจัดการศึกษาเน้นการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในภูมิภาคนี้ การจัดหลักสูตรจึงต้องเน้นหลักสูตรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรักท้องถิ่นหรือชุมชนของตนเอง จัดให้มีวิชาศาสนาในโรงเรียนควบคู่ไปกับวิชาสามัญและวิชาชีพเพื่อปลูกฝังคุณค่าทางจริยธรรมและความเป็นคนดีในสังคม

5) การจัดการศึกษาเน้นการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย และจัดเตรียมความพร้อมให้มีแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เช่น วัด มัสยิด พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ สถานประกอบการ หน่วยงานหรือองค์กรของรัฐและเอกชน ศูนย์กีฬาันทนาการ ศูนย์วิทยาศาสตร์ เป็นต้น เน้นการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

6) จัดให้มีศูนย์วิทยบริการที่มีระบบเครือข่ายเชื่อมโยงกับโรงเรียนภายในเขตพื้นที่การศึกษาและต่างพื้นที่ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรบุคคลให้เพียงพอและเหมาะสมกับการพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยร่วมมือกับท้องถิ่น เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบลและเทศบาล รวมทั้งภาคเอกชนหรือองค์กรต่างๆ ที่ยินดีให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษา

7) จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับชาติและนานาชาติ พัฒนาคุณภาพนักเรียน บุคลากร ครู และผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของเขตพื้นที่การศึกษาให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบการประเมินบุคลากรเพื่อพัฒนาเสริมแรงให้เกิดขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรอย่างต่อเนื่อง

8) พัฒนาระบบการบริหาร การควบคุมกำกับ และการประเมินผลการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาล ทั้งที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

2. ศูนย์วิทยบริการ เขตพื้นที่การศึกษาควรจัดให้มีศูนย์วิทยบริการเป็นหน่วยงานกลางที่จะดำเนินการให้นโยบายทางด้านวิชาการซึ่งกำหนดโดยคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาสามารถนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม มีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในทุกด้าน และตอบสนองภารกิจหลัก 7 ประการ กล่าวคือ

1) เป็นแหล่งพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ เป็นแหล่งจัดอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา และเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนตามโอกาสอันควร

2) เป็นศูนย์ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และความต้องการของชุมชน

3) เป็นศูนย์พัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา รวมทั้งผลิตและเผยแพร่สารสนเทศทางการศึกษา

4) เป็นศูนย์การวัดและประเมินผล ดูแลคุณภาพของเครื่องมือวัดและประเมินผลเพื่อนำไปสู่ความเป็นมาตรฐานให้กับโรงเรียนต่างๆ ที่อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษา

5) เป็นศูนย์ส่งเสริมการดำเนินการควบคุมและติดตามเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา

6) เป็นศูนย์วิจัยทางการศึกษาและนำผลการวิจัยไปพัฒนางานวิชาการภายในเขตพื้นที่การศึกษา

7) เป็นศูนย์ประสานงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งมีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ ความสามารถทางด้านการจัดการศึกษา การจัดระบบสารสนเทศและการวิจัย เป็นอย่างดี

จากภารกิจข้างต้น ศูนย์วิทยบริการจึงควรมีหน่วยงานย่อย ซึ่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้

2.1 งานหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรหลักสูตรในเขตพื้นที่การศึกษาห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้

ต้องเน้นความหลากหลายทางวัฒนธรรมมุ่งพัฒนาคน ให้มีความสมดุลทั้งความรู้ความสามารถ เจตคติที่ดีและ รับผิดชอบต่อสังคมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคม ไทย เน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรต่างๆ ในท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมา พัฒนาหลักสูตรเพื่อให้มีคุณภาพที่เหมาะสมของแต่ละ เขตพื้นที่การศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาต้องรับผิดชอบใน การนำหลักสูตรแกนกลางซึ่งกำหนดโดยคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานมาสู่การปฏิบัติและหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งคณะกรรมการการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาได้กำหนด ขึ้นเอง โดยคำนึงถึงการบูรณาการจากหลายส่วน ได้แก่

- 1) ความเป็นพลเมืองดีมีความรับผิดชอบต่อสังคม
- 2) 2) ความสนใจและความต้องการของผู้เรียนและผู้รับบริการ
- 3) วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น
- 4) 4) ความพร้อมของบุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ งบประมาณ
- 5) 5) ความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ศาสนา และ
- 6) 6) ความต้องการด้านการใช้ทรัพยากรบุคคล

2.2 งานถ่ายทอดและการเผยแพร่สารสนเทศ
เขตพื้นที่การศึกษามีหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูลสาร สนเทศทางการศึกษาแก่ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียนและประชาชน ตามรูปแบบของการจัดการศึกษา ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย การเผยแพร่ สารสนเทศอาจอยู่ในรูปคลื่นความถี่ วิทยุ โทรทัศน์ อิเล็กทรอนิกส์เมล (Electronic Mail) และความรู้ทาง วิชาการผ่านอินเทอร์เน็ต เป็นต้น เขตพื้นที่การศึกษา ต้องทำหน้าที่ทั้งการผลิตและการเผยแพร่ การพัฒนา บุคลากรครูด้านการสอน จัดอบรมวิธีการสอนโดยเน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้สามารถ ถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านและองค์ความรู้ไปยังเยาวชน รุ่นต่อไปได้ ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง มีทักษะในการคิด สื่อสาร การฟังและการเขียน เน้นให้มีการวิจัยในชั้นเรียน ควบคู่ไปกับการเรียนการสอน และครูจะต้องมีวิธีสอนที่ หลากหลายเหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนในแต่ละท้องถิ่น ครูสามารถจัดระบบสารสนเทศเพื่อเผยแพร่ข้อมูล ความรู้ให้สามารถเข้าถึงกลุ่มประชากรเป้าหมายได้อย่าง มีประสิทธิภาพ และสามารถสร้างเครือข่ายกับเขตพื้นที่ การศึกษาอื่นๆ อีกด้วย

2.3 งานวัดและประเมินผลการศึกษา เขต พื้นที่การศึกษามีหน้าที่วางแผน จัดดำเนินการวัดและ ประเมินผลให้สอดคล้องกับมาตรฐานกลางเพื่อตรวจสอบ คุณภาพและหาแนวทางพัฒนาสถานศึกษาเข้าสู่ระดับ มาตรฐานสากลซึ่งมีหน้าที่ดังนี้

- 1) กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในระดับเขต พื้นที่การศึกษาและระดับสถานศึกษาให้สอดคล้องกับ มาตรฐานในระดับชาติ

- 2) 2) ปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานต่างๆ ระยะ 3-5 ปี เพื่อให้โรงเรียนได้พัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพสู่ มาตรฐานสากล

- 3) 3) กำหนดกรอบของการวัดและประเมิน ผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และมาตรฐานการเรียนรู้ ของหลักสูตรในแต่ละระดับชั้นเรียน

- 4) 4) จัดให้มีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย มีการเทียบโอนผลการเรียน เน้นการวัดผลตาม สภาพจริง (Authentic Assessment) ให้สถานศึกษาทำ หน้าที่ในการวัดผลและประเมินผล และรายงานให้เขต พื้นที่การศึกษาได้รับทราบ

- 5) 5) ส่งเสริมให้มีการวัดและประเมินผล ผู้เรียนรอบด้าน ทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะ พิสัย เน้นคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียน

- 6) 6) เปิดโอกาสให้ชุมชน ผู้ปกครองและ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาด้วย

2.4 งานสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา เขต พื้นที่การศึกษาต้องจัดสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ให้เพียงพอ เหมาะสมกับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย สื่อเหล่านั้นต้องทันสมัย เช่น สื่อทาง อิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ โดยจัดระบบสารสนเทศให้ มีความพร้อมที่จะบริการแก่ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เขตพื้นที่การศึกษาอาจจัดสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้

- 1) 1) จัดให้มีการผลิตและพัฒนาหลักสูตร แบบเรียน หนังสือ ตำราทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์ วัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

- 2) 2) จัดให้มีคลื่นความถี่ทางวิทยุโทรทัศน์ โทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปแบบอื่นเพื่อประโยชน์

สำหรับการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย

2.5 งานประกันคุณภาพการศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาทำหน้าที่เป็นหน่วยประเมินภายนอกของสถานศึกษา และทำหน้าที่ประเมินภายในของเขตพื้นที่การศึกษาอีกด้วย โดยจัดให้มีคณะกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1) กำหนดนโยบายด้านประกันคุณภาพของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

2) กำหนดมาตรฐาน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์ให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รวมทั้งคำนึงถึงความเหมาะสมของเขตพื้นที่การศึกษาด้วย

3) ประชาสัมพันธ์ ประชุม อบรมให้บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ความก้าวหน้าในการประกันคุณภาพการศึกษา และมีการรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง

3. งานบุคลากรและงบประมาณ เขตพื้นที่การศึกษาต้องกลั่นกรองพิจารณาคุณสมบัติและจำนวนบุคลากรให้เหมาะสมกับภารกิจในโรงเรียนของเขตพื้นที่การศึกษา พร้อมทั้งดูแล จัดสรรงบประมาณโดยเน้นผลงานให้เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละสถานศึกษา และต้องจัดทำแผนอัตรากำลัง แผนงบประมาณ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว งบประมาณของเขตพื้นที่การศึกษา ในส่วนของงานวิชาการควรเป็นการจัดสรรเงินอุดหนุนที่ได้จากรัฐบาลเพื่อสนับสนุนการจัดบริหารงานด้านวิชาการ สรุปลงสาระสำคัญได้ดังนี้

1) สรรหาบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การนิเทศการศึกษา การจัดสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา ซึ่งมีความรู้ ความสามารถเฉพาะทาง เช่น นักวิจัย นักวัดผลประเมินผล นักแนะแนว นักเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น

2) จัดให้มีกองทุนเพื่อส่งเสริมให้ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา สร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

3) จัดหางบประมาณเพื่อสนับสนุนกิจกรรมทางวิชาการเพิ่มเติมจากงบประมาณที่ได้รับจากรัฐบาล

4) ระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำความรู้และประสบการณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

5) ประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้

6) จัดให้มีการยกย่องหรือรางวัลเชิดชูเกียรติแก่สถานศึกษา ผู้บริหาร และครู หรือบุคลากรทางการศึกษาที่อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีผลงานดีเด่น รวมทั้งมอบค่าวิทยพัฒน์เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ โดยคำนึงถึงคุณภาพของผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตของสถานศึกษา

4. คณะอนุกรรมการบริหารงานวิชาการเขตพื้นที่การศึกษา

เนื่องจากการบริหารงานให้บรรลุเป้าหมาย จำเป็นต้องมีกลไกการดำเนินงานที่เหมาะสม สามารถผลักดันให้เกิดผลสัมฤทธิ์ความมุ่งหมาย จึงน่าจะมีคณะอนุกรรมการบริหารงานวิชาการในเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งควรประกอบด้วยคณะบุคคลดังต่อไปนี้

1. ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ประธาน
 2. หัวหน้าศูนย์วิทยบริการ รองประธาน
 3. หัวหน้าหน่วยทุกหน่วย กรรมการ
 4. ตัวแทนกลุ่มสาระการเรียนรู้ กรรมการ จำนวน 8 คน
 5. ตัวแทนผู้ปกครอง กรรมการ จำนวน 2 คน
 6. ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น กรรมการ จำนวน 2 คน
 7. ผู้ทรงคุณวุฒิ กรรมการ จำนวน 3 คน
 8. หัวหน้าหน่วยประกันคุณภาพการศึกษา กรรมการและเลขานุการ
- คุณสมบัติของกรรมการ และวิธีการได้มาซึ่งตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา กำหนด

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารงานวิชาการในเขตพื้นที่การศึกษาสำหรับห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้

การศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการในเขตพื้นที่การศึกษาสำหรับห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้ผลการสังเคราะห์เป็น 3 ฝ่าย และ 5 หน่วยงานย่อย คือ ฝ่ายนโยบายและบริหารงานศูนย์วิทยบริการและฝ่ายบุคลากรและงบประมาณ โดยศูนย์วิทยบริการแบ่งเป็น 5 หน่วยงานย่อย ได้แก่

1. หน่วยหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร
2. หน่วยถ่ายทอดและการเผยแพร่สารสนเทศ
3. หน่วยสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา
4. หน่วยวัดและประเมินผลการศึกษา
5. หน่วยประกันคุณภาพการศึกษา

เมื่อพิจารณาแล้ว พบว่าสอดคล้องกับบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ต้องการให้เขตพื้นที่ศึกษามีคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามมาตรา 38 มีอำนาจหน้าที่ดังนี้ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2543: 17-18)

1. ให้ความเห็นชอบนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษามาตรฐานการศึกษา และแผนการดำเนินการด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่การศึกษา
2. ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และให้ความเห็นชอบหลักสูตรท้องถิ่นในเขตพื้นที่การศึกษา
3. กำกับ ดูแล ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและปฐมวัย สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาในเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งหน่วยงานที่จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัย และหน่วยงานด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่การศึกษา
4. ให้ความเห็นชอบแผนการจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษาและหน่วยงานด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่การศึกษา

5. ระดมทรัพยากรด้านต่างๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคลเพื่อส่งเสริม สนับสนุน การจัดและพัฒนาศึกษา และการดำเนินการด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่การศึกษา

6. พิจารณาแก้ไขปัญหาที่คณะกรรมการสถานศึกษาขอให้พิจารณาและปัญหาที่ผู้บริหารสถานศึกษามีอาจแก้ไขได้

7. พิจารณาจัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

8. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการประกันคุณภาพการศึกษา และประเมินผลสถานศึกษาและหน่วยงานศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมภายในเขตพื้นที่การศึกษา

9. ส่งเสริม สนับสนุน สถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งประสานและส่งเสริมการจัดการศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

10. ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา

11. ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย และพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่การศึกษา

12. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการและคณะทำงานเพื่อปฏิบัติงานด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมตามที่เห็นสมควร

13. ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ได้รับมอบหมายจากปลัดกระทรวง อย่างไรก็ตาม การบริหารงานวิชาการในเขตพื้นที่การศึกษามีความแตกต่างจากการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา เนื่องจากเขตพื้นที่เป็นหน่วยงานสนับสนุนสถานศึกษาให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นหน่วยงานของเขตพื้นที่การศึกษาจึงต้องทำหน้าที่กำกับ ประสานและส่งเสริม ระหว่างคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกับคณะกรรมการสถานศึกษาให้ดำเนินงานตามนโยบายและแผนอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐาน รวมทั้งทำหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบและประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

ผลการศึกษาครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมล สุดประเสริฐ (2544: 149-161) เกี่ยวกับรูปแบบ การบริหารและการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจ ซึ่ง พอสรุปได้ดังนี้

1. ด้านโครงสร้างการบริหารจัดการ ให้เขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษาในแต่ละเขตดำเนินการตามที่ กฎหมายกำหนดรูปแบบ ยึดหลักความเป็นเอกภาพใน ท้องถิ่นเพื่อให้บริการที่สอดคล้องกับความต้องการของ สังคม และปลอดจากการเข้าแทรกแซงทางการเมืองของ แต่ละท้องถิ่น เขตพื้นที่การศึกษาเหล่านี้จะต้องได้รับการ เสริมสร้างโครงสร้างการบริหารและมีบทบาทในการจัดให้ บริการต่างๆ ได้แก่ ศูนย์สื่อ (Media Center) อุปกรณ์ การเรียนการสอน หลักสูตร มาตรฐานการศึกษา เครื่องมือวัดและประเมินผล ให้แก่สถานศึกษาในเขตของ ตน การโอนย้ายนักเรียน การให้ความช่วยเหลือหรือ ทำงานประสานกับคณะกรรมการการศึกษาของเทศบาล และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ

2. การบริหารงบประมาณ เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาต้องทำงานร่วมกันในการกำหนดแผนและ งบประมาณในการพัฒนาปรับปรุงโรงเรียน ตามแนวทาง การบริหารจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งการจัดสรร งบประมาณให้โรงเรียนจะช่วยให้โรงเรียนสามารถวางแผน พัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การบริหารงานบุคคล ยึดหลักการกระจาย อำนาจ การบริหารงานสู่เขตพื้นที่การศึกษา ควรได้ทราบ อัตรากำลังและความเหมาะสมในการเรียนการสอน การ สร้างระบบการสรรหาครู การพัฒนาวิชาชีพครูในแต่ละ เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา พร้อมทั้งให้กำหนด วิสัยทัศน์ที่จะพัฒนาวิชาชีพครู และจัดให้มีระบบครู พี่เลี้ยง (Mentor) ในสถานศึกษา

4. การประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การประกันคุณภาพภายในและระบบการประกัน คุณภาพภายนอก การประกันคุณภาพภายในเป็นหน้าที่ ของสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาต้องกำหนดกลไก ต่างๆ เช่น การวิเคราะห์วิจัยสถาบัน ระบบการบริหาร จัดการข้อมูลสารสนเทศในโรงเรียน การจัดทำแผน ปรับปรุงโรงเรียน เป็นกระบวนการที่นำไปสู่การประกัน คุณภาพการศึกษาที่เป็นประจักษ์นิยม แสดงให้เห็นถึง

ความก้าวหน้าของสถานศึกษาในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะ ความก้าวหน้าด้านวิชาการของนักเรียน

ทั้งสี่ประการดังกล่าวนี้เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบ ของเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งสอดคล้องและสนับสนุนผล การวิจัยครั้งนี้ การบริหารงานวิชาการจึงเป็นงานหลัก เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพ การพัฒนาหลักสูตร มาตรฐานการศึกษา สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา การจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล เป็นต้น จากการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วย กับการกำหนดให้มีหน่วยงานเอกเทศ ที่ทำหน้าที่เป็น ศูนย์วิทยบริการ รับผิดชอบงานวิชาการและเป็นหน่วย ปฏิบัติการของเขตพื้นที่การศึกษา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จากการสังเคราะห์รูปแบบ การบริหารงานวิชาการในเขตพื้นที่การศึกษา พบว่าควร ให้ศูนย์วิทยบริการเป็นศูนย์ที่มีความเป็นอิสระ ปฏิบัติ งานอย่างคล่องตัว และประชาชนมีส่วนร่วม มีคณะ อนุกรรมการบริหารงานวิชาการเขตพื้นที่การศึกษาให้ คำแนะนำเชิงนโยบาย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับหลัก การบริหารและการจัดการศึกษาในหลายประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สาธารณรัฐเกาหลี และ ญี่ปุ่น ซึ่งมีหลักการดังนี้

1. หลักนิติบัญญัติ มีกฎหมายรองรับในการ กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาสู่ท้องถิ่น

2. หลักการมีส่วนร่วม ประชาชนเข้ามามีส่วน ร่วมในการบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบของคณะกรรมการ การศึกษาท้องถิ่น (Board of Education)

3. หลักความเป็นกลางทางการเมือง คณะ กรรมการการศึกษาต้องปลอดจากการแทรกแซงทาง การเมือง

4. หลักความเป็นมืออาชีพ บุคคลที่เข้ามาเป็น คณะกรรมการการศึกษา ต้องมีประสบการณ์ด้าน การศึกษา บุคลากรในหน่วยงานทางการศึกษา ต้องมีใบ ประกอบวิชาชีพครูและใบประกอบวิชาชีพผู้บริหาร การ ศึกษา

5. หลักความเป็นอิสระในการบริหารและการ จัดการ คณะกรรมการการศึกษาท้องถิ่นมีอิสระในการ จัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น และร่วมกับสถาน ศึกษาวางแผนกลยุทธ์ให้เป็นที่ไปตามเป้าหมาย

6. หลักการประกันคุณภาพการศึกษา คณะกรรมการจะต้องรับผิดชอบการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอก และจัดทำรายงานประจำปี

ดังนั้นรูปแบบการบริหารงานวิชาการที่คณะผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้น น่าจะมีความเหมาะสมกับหลักการบริหารจัดการ สอดคล้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและสภาพสังคมในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1. ควรมีการรายงานผลและประชาสัมพันธ์รายงานการวิจัยไปยังหน่วยงานต่างๆ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) อย่างกว้างขวาง เช่น หน่วยงานทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นให้มากที่สุด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนารูปแบบให้มีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

2. ควรมีการทดลองใช้รูปแบบดังกล่าวในลักษณะการสร้างรูปแบบจำลอง (Simulation model) และทดลองใช้อย่างไม่เป็นทางการ เพื่อทดสอบว่ารูปแบบดังกล่าวเกิดปัญหาในการปฏิบัติในประเด็นใดบ้าง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบให้สามารถปฏิบัติได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยโดยใช้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริหารที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายของกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ หรือนักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานวิชาการของเขตพื้นที่การศึกษาที่เหมาะสมสำหรับแต่ละพื้นที่ซึ่งมีวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกัน

2. เนื่องจากนโยบายการกระจายอำนาจการศึกษาสู่ท้องถิ่น อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามนโยบายของรัฐบาล ดังนั้นควรทำการวิจัยอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้รูปแบบที่ทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

3. ควรมีการป้องกันข้อจำกัดของการเชิญผู้เข้าร่วมสัมมนา โดยเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบโดยตรง ซึ่งมักจะมอบหมายให้ผู้อื่นมาแทน อาจมีผลต่อข้อมูลที่ผู้วิจัยจะได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กมล สูดประเสริฐ. (2544). รายงานผลการวิจัยรูปแบบการบริหารและการจัดการศึกษาแผนกระจายอำนาจ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- กรมวิชาการ. (2528). รายงานการวิจัยการประเมินผลหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524: กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้. กรุงเทพฯ: กรม.
- กรมวิชาการ. (2534). รายงานการวิจัย เรื่อง การจัดการศึกษาระดับประถม มัธยม และอาชีวศึกษาของไทยในทศวรรษหน้าที่สอดคล้องกับลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม. กรุงเทพฯ: กรม.
- กรมวิชาการ. (2534). หลักการพื้นฐานของหลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ: กรม.
- เฉลิมชัย อากาศสุวรรณ. (2541). การปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการจัดกิจกรรมวันประถมศึกษาแห่งชาติในจังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)
- ชนิดา รัชพลเมือง, รัตนา ตุงคสวัสดิ์ และ ประภาศรี สีหอำไพ. (2527). รายงานการวิจัย เรื่อง แนวโน้มการศึกษาในระบบโรงเรียนในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 และ 7. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชุมศักดิ์ อินทร์รัช. (2541). รายงานการวิจัย เรื่อง รูปแบบที่เหมาะสมของการบริหารการศึกษาในระดับจังหวัดปัตตานี. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ถวิล เกลี้ยงสอาด. (2536). บทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามความคาดหวังของผู้บริหารโรงเรียนและครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)

- พนม พงษ์ไพบูลย์. (2542). แนวคิดและนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ: พื้นฐานการปฏิรูปการศึกษาเพื่อประชาชน. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, สำนักปลัดกระทรวง.
- รุ่ง แก้วแดง. (2538). รีเอ็นจิเนียริงระบบราชการไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: พรินต์ติ้งเซ็นเตอร์.
- วิเชียร นพพลกรัง. (2533). การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (สำเนา)
- วิไล ตั้งจิตสมคิด. (2539). การศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: โอ เอส. พรินต์ติ้งเฮาส์.
- วีรวรรณ เทพักษ์. (2534). การปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. (สำเนา)
- วีระ พลอยครบุรี. (2533). การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่ได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนดีเด่นเขตการศึกษา 11. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (สำเนา)
- สำนักงานพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 2. (2539). แผนพัฒนาการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ระยะที่ 8. ยะลา: โรงพิมพ์เขตการศึกษา 2.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2543). การปฏิรูปการศึกษาตามภารกิจ สปศ. กรุงเทพฯ: สำนักงาน.
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟิค จำกัด.